

in geschreven de
g der H. S. met
iek, wel volgens
th zonder eenige
pessing vindt
der veel drakte
Kersten, Graven
genheid gegeven
schreef op te hel
fessie; zegt deze
reeden, en woeit
Kuyperiaansche
nog ronduit durf
heit, dat de op
utel der exegese

op die Schrift.
dat het geref.
voorgelicht, ook
Heeft de munt
blad herhaalde
geprezen wat in
ook in de niet
ijn er geen ge
renbond pleiten
k op den kansel
i; die op ande
len tijd onder de
van hun denken
binden aan hun

dacht. Maar van
nemende duidt
t is geen sprake
ik met dezelfde
ffers uitspreken
chelarij" noemes
tig wachten met
zijn. Men moet
te is, altijd een
edikant, die zijn
eft, zal zich o
voor zich geen
door eigen voor
il, die voor hem
qualificeert als
gogen ernee in

Ik meen, dat
laatste plaats
en meening heb
he wijze met het
binden, zijn zij
an de publieke
gemeenschappe
lijden. Het is
icht, dat slechts
geprezen, doch
een geestelijk
emeenschap
distolen" weer
debat, dat de G.
de ethischen
dat tegen hen
van: anders te
isel. Een gere
zeggen, wat hij
ditte te hopen
weet, dat blijft

idater van de
het woord niet
i. Laat de con
zicht hangt in
weet van zijn
omen, zijn me
ader, die weet
treden mag, en
te kunnen com

e kerk" en die
orming, worden
lijk uitgelachen
ekholm.
er Elffers, was

kerk er wel was.
te Hervorming"
de kwestie der
te Stockholm
door een be
redig vertegen

groep in een
schap, zich wil
meen-christelijk
lele kwestie
overtuiging der
getrokken.

is, omdat men
het persoonlijk
maar wel aan
n groep, die
neenschappelijk

lm niet. Maar
houdingen wel
igen grondslag
spreken.

K) nemen al
hij zal nooit
m kracht te
in een zaakje
e inzichten de
erduurt hij de
erijkend bezit
op eigen basis

bonwen, ook voor het internationale christendom krach
ten kunnen doen.

Want boven het inzicht van H.H. M.M. de Individuen
stijgt, God zij nog de dank, het credo van de kerk,
K. S.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Onverhoorde geboden.

Dezelfde lezeres van wie ik in de laatste twee ars
peeds eenige vragen beantwoordde, vraagt me ten slotte
ook nog raad voor een levensoordeel, die ten prooi is aan
allerlei sombere gedachten, en wel bidt tegen den ban
waarin hij zich besloten voelt, maar zonder ver
hooring te vinden. Ze vraagt, hoe dat uitblijven van
verhooring verstaan moet worden. Of de ongelukkige
daaruit moet besluiten, dat God hem niet lief heeft
en hem reeds voor zijn geboorte veroordeeld heeft
om in zijn ellende om te komen.

Ik begin met te zeggen, dat ik, ondanks de breed
voegige beschrijving, die ze me van het lijden van dezen
ongelukkige geeft, me niet-bevoegd acht, hem van raad
te dienen. Daarvoor zou ik hem persoonlijk en van
zeer nabij moeten kennen. Zulke ziels-toestanden laten
zich niet verstaan, zonder dat men iemands karakter
en neigingen, zijn geschiedenis en het milieu waarin hij
leeft, zijn openbaar en ook zijn verborgen leven, en nog
zooveel meer, grondig kent. Zonder dat is 't niet mogelijk
de oorzaak of de oorzaken van zijn zielestemming te
onderscheiden en dus ook niet hem met raad te dienen.

Het zieleleven van een mensch is nog oneindig veel
gecompliceerder dan zijn lichamelijk leven, en veel min
der, dan eenzelfde middel voor alle ziekten, past
eenzelfde geneesmiddel voor alle geestelijke kwalen.
Te minder, omdat hij geestelijke krankheden, evenals
bij lichaamsziekten bij gelijke verschijnselen, de eigen
like kwaal nog zoo verschuilt kan zijn. Dat men dit
vergalt, heeft duizenden ongelukkige lotgenooten gemaakt
van de vrouw, van wie het in Lukas 5 heet, dat ze
„veel geleden" had „van vele medicijnmeesters".

Ik moet m'n vraagster op dit punt daarom teleurstel
len. Alleen dit kan ik van het door haar beschreven
geval zeggen, dat het sterk den indruk op me maakt
van tot achtergrond te hebben een gestoord zenuwleven,
en dat de lijder daarom m.i. goed zal doen met een
psychiater te raadplegen. Vergis ik me daarin, dan
raad ik hem zich met zijn vragen en tobben te wen
den tot een zielszorger die hem van nabij kent, en in
wien hij vertrouwen genoeg stelt om hem zijn gehele
hart en leven bloot te leggen.

Ik schrijf dat alles hier, en niet in een particulieren
brief, om daarmee al onze lezers nogmaals den wenk
te geven, dat ze me geen vragen zenden van zoo
zuiver individueelen en zoo intiem aard, dat men
den persoon in kwestie kennen moet, om ze te kunnen
beantwoorden.

Wel wil ik eenig bescheid geven op de vraag, die de
inzendster ten slotte stelt, of men, als uw gebed om
kracht tegen de zonde en om vrede des harten niet ver
hoord wordt, daaruit niet moet besluiten, dat men
— om het nu maar met m'n eigen woorden te zeggen —
door God verworpen is?

Op die vraag is het antwoord niet ver te zoeken.

Als er iets is wat de Schrift ons met den groot
sten nadruk en zonder het moede te worden, verzekert,
dan is het dit, dat de Heere een verhoorder der ge
beden is. Niet van het gebed om allerlei willekeurige
dingen; maar zeker van alle gebed om verlossing van
de macht der zonde en om waarachtigen vrede des
harten. Hoe nadrukkelijk verzekert ons dat de Heere
Christus b.v. in Matth. 7:7—11 en de Apostel Johannes
in 1 Joh. 5:14.

Maar daarbij moeten we twee dingen niet vergeten.

Het eerste is, dat ons bidden dan ook echt en
recht bidden moet zijn. En wat tot zulk bidden, „dat
Gode aangenaam is en van Hem verhoord wordt" al zoo
behoort, wat onze Heidelbergse zoo eenvoudig en zoo
treffend saam in antw. 117, als hij zegt, dat ons bidden
moet zijn een bidden „van harte", een bidden uit
een verootmoedigd hart, en een bidden in ver
trouwen op de genade Gods in Christus.

Zoo zegt ons het Woord, om maar enkele Schriftuur
plaatsen te noemen, in Ps. 145:18, Jer. 29:13, Ps. 51:19,
Lukas 18:10—14, Joh. 16:23, Jak. 1:6.

Blijft ons gebed om wat we kennen als „naar Gods
wil" onverhoord, dan hebben we de oorzaak daarvan
derhalve te zoeken in ons bidden. Dan moet het bij ons
ontbreken aan ernst, aan verootmoediging of aan ver
trouwen.

Beproeven we ons daarin oprecht, en mogen we dan
tot de zekerheid komen, dat deze dingen, hoe gebrek
kig ze ook overigens mogen zijn, toch in ons bidden
niet ontbreken, dan moet dit ons vertrouwen op ver
hooring sterken, en om de belofte Gods, en omdat zulk
bidden een vrucht is van den arbeid des Geestes in
onze ziel en dus een getuigenis van den wil des Heeren
om ons te verhooren. Ook dat laatste. Want die de
honger wekt, toont daarmee het brood te willen geven.

Werd ons gebed niet aanstands verhoord, dan moet
ons dat niet ontmoedigen. Want — en dat is het
tweede, dat we moeten bedenken — de Schrift toont
ons in allerlei voorbeeld — denk aan Abraham, en
aan Jezus' houding tegenover de Kananeesche — dat
de Heere de verhooring van het gebed dikwijls uit
stelt. Niet uit onwil of hardheid, maar om ons gebed
nog méér echt bidden te maken: om het nog inniger
te doen worden, om ons nog dieper te verootmoedigen
en om ons nog krachtiger te doen pleiten op zijn belofte
in Christus. Zoo berispt Hij ons dan toe om de verho
ring te ontvangen. Daarom vermaande Christus zoo
ernstig om te volharden in het gebed (Lukas 18).

Laat ons daarom, zoo ons gebed om kracht tegen de
zonde en om vrede met onzen God geen verhooring
vindt, nooit twifelen aan Gods gewilligheid om ons te
geven wat we vragen, maar wel aan de oprechtheid,
den ootmoed en het vertrouwen in ons bidden. Het
eerste zou zijn een verdenken van de liefde en de
waarachtigheid Gods en een zich laten vangen in één
der doodlijkste strikken van Satan.

Meer dan deze enkele wenken kan ik hier niet geven.

Laat m'n vraagster, of hij voor wien zo vroeg, er
biddend winst mee doen.

V.

F.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Een late nabetrachting.

Eén ding is er, dat de gevoerde verkiezingsstrijd
ons met groote duidelijkheid geleerd heeft, wij
moeten meer doen aan de studie der beginselen.

Het feit, dat de a.-r. partij het hard te verduren
had en stemmen en zetels verloor, wordt in den
regel verklaard uit de maatregelen van Minister
Colijn, doch hoeveel waars hierin ook moge schuil
len, afdoende is deze verklaring niet. In de eerste
plaats is het ondenkbaar, dat iemand, die eens uit
beginsel a.-r. stemde, dit zou nalaten omdat hij
bepaalde maatregelen niet kan goedkeuren of in
zijn beurs getroffen wordt.

Zij, die dit wel gedaan hebben, kunnen hoogstens
meeloopers zijn geweest en hun vertrek kan geen
oorzaak zijn van al te diepen rouw.

In de tweede plaats is het zoo goed als zeker,
dat velen, die bij ons behoorden, een andere partij
hebben gekozen om redenen, die met de boven
genoemde niets te maken hebben. Dat een paar
kleine predikantenpartijtjes zonder staatkundige
beginselen succes konden hebben is te
wijten aan het feit, dat ons volk met de beginselen
van hun eigen partij niet voldoende vertrouwd was.

Was dit laatste wel het geval geweest dan zou
de zeer eigenaardige strijdwijze dezer politieke theo
logen zonder gevolgen zijn gebleven.

Dat dit niet zoo was is onze schuld.

Thans is het de tijd om maatregelen voor de toe
komst te nemen.

Gedurende langen tijd had onze partij te strijden
voor enkele concrete dingen, die duidelijk zich
afteekenden tot zelfs in het bewustzijn van den
meest eenvoudige. Dat niet de Staat maar de ouders
een primaire taak hebben ten opzichte van het
onderwijs, was aan de meesten duidelijk.

Thans gaat het over veel moeilijker vraagstukken.

Vele principiële vragen groepeeren zich rond
om de verhouding van Staat en Maatschappij.
Hoever strekt de vrijheid van het individu zich uit
en wat wordt geëischt door het belang der ge
meenschap?

Een andere groep van vragen richt zich op de
verhouding tusschen Kerk en Staat, met al wat
daaraan vast zit.

In de staatkundige beginselen der anti-revolutionaire
partij ligt het antwoord op deze vragen be
sloten, maar wij hebben verzuimd deze zaken onder
het volk te brengen.

Dit is begrijpelijk, want het is lang geen gemak
kelijke taak.

Ook leidt het stelsel der evenredige vertegen
woordiging er bijna onwillekeurig toe, dat van het
begin af op de vorming van een coalitie-ministe
rie wordt aangestuurd. Hierdoor komen als van
zelf de punten, waarover de drie rechtse partijen
het eens zijn meer naar voren en bestaat er gevaar
voor, dat de punten, die niet voor verwerkelijking
vatbaar zijn, op den achtergrond raken.

Wie b.v. de „Nederlandsche Gedachten" van
Groen van Prinsterer doorleest, komt sterk onder
den indruk van den ernst en de betekenis van het
kerkelijke vraagstuk. Het besef van te leven onder
onjuiste verhoudingen ten dezen, is thans vrij wat
verzwakt.

Nu hebben wij gelukkig onze Gereformeerde J. V.
en niet genoeg kunnen wij waardeeren wat daar
ook voor de studie der anti-revolutionaire begin
selen gedaan wordt. Maar de kring der Geref. J. V.
valt niet geheel samen met dien der a.-r. partij en
ook is na het verlaten der J. V. nog verdere studie
gewenscht.

Onze propagandaclubs, die een centrum van be
ginselfstudie konden zijn, bepalen zich nog al veel
tot uiterlijke dingen. Men maakt zich in verkiezings
dagen druk met het rondbrengen van strooibiljetten
en het opplakken van platen en dit is zeer ver
dienstelijk werk. Doch bij het doen van huisbe
zoek blijkt maar al te dikwijls, dat men weinig
te propageeren heeft, omdat men zelf een bootje
vreemd tegenover de zaken staat.

Dit nu moet anders worden.

Wij moeten de komende periode besteden voor
intensiever en systematische beginselstudie.

Onze propagandaclubs moeten geregeld vergade
ren en de historie en de beginselen onzer partij
bestudeeren. Alleen op deze wijze kan gewaakt
worden tegen verwatering en verslapping in eigen
kring. Wie eenmaal grondig de beginselen kent,
zal om toekomstige redenen zijn partij niet verlaten,
noch het slachtoffer worden van vroom-schijn
ende redeneeringen.

Ook met het oog op den propagandistischen
arbeid schijnt mij, meerdere studie noodzakelijk.

Nog altoos geldt de oude regel, die in Goethe's
Faust is te vinden, dat, wie iets in eens anders
ziel wil ontsteken, die moet dit eerst in zijn eigen
ziel hebben bezeten.

Onze propaganda, ja heel onze partij zal ten
slotte niets anders worden dan wat wij zijn.
Daarom moeten wij meer zijn dan trouwe en
geduldige kiezers. Wij moeten oog krijgen en hart

hebben voor onze beginselen en overtuigde anti
revolutionairen zijn. Alléén op die wijze kunnen
wij duurzaam invloed ten goede oefenen op ons
volk.

Want ten slotte hangt de toekomst van een volk
niet af van stemverhoudingen en welken. Deze
worden op hun beurt beheerscht door de volks
overtuiging.

Niet voor het aantal kiezers dat wij voor een
enkele gelegenheid aan de bus weten te brengen
is onze betekenis als partij af te meten, maar
hiernaar in welke mate wij onze beginselen kennen
en liefhebben.

Zonder harten, ernstigen en langdurigen arbeid
zullen op dit terrein geen vruchten gezien worden
en dan — wij mogen ons wel eens afvragen, of
hier ook een achterstand is, die ingehaald moet
worden.

E. VISSER.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Dwergscholen.

II.

We spraken over den voorslag van Dr Van der
Vaart Smit, en beloofden zoo breedvoerig mogelijk
zijn meening met zijn eigen woorden weer te geven.

Van onze lezers verwachten wij, dat zij het ons
niet euvel duiden, dat de meening van den ge
leerden schrijver door ons zoo breed wordt ge
citeerd. Te meer niet, wij hetgeen Dr S. schrijft
zich al heel gemakkelijk laat lezen, en steeds door
een opvallende soepelheid van stijl uitmunt.

De oplossing van het vraagstuk van de kleine
scholen wil Dr S. zoeken in de richting van een
wetswijziging, een „principiële wijziging".

In een voorafgaand gedeelte had de schrijver
den voorslag gedaan de onderscheiding „openbaar"
en „bizar" onderwijs uit de wet te laten ver
vallen, en te spreken over „vrije" en „overheids"
scholen. Dit hield men bij het lezen van dit citaat
in het oog.

Op de pagina's 38—43 schrijft Dr v. d. V. S.
aldus:

„Wij willen zoodanige principiële wijzigingen in de
wet, dat voorzover niet 't algemeen belang het
stellen van bepaalde belemmeringen eischt, althans
de financiële gevolgen van ongewenschte
splittingsingen niet meer ten laste van de schatkist zullen
komen.

„Makkelijk gezegd, werpt de lezer in 't midden, doch
wat zijn „ongewenschte splittingsingen" en hoe zal men
principiël dienaangaande iets in de wet kunnen
brengen?

„We hebben op deze vragen een antwoord in den zin.
„Onzes inziens zal een herbouwde wet op het L.
O., méér dan tot dusver, officieel met bestaande rich
tingen moeten rekenen. De wet doet dit reeds eeniger
mate — noodgedwongen; 't begrip „richting" komt er
meermalen op onderscheidene wijzen in voor. Doch
't zal er meer officieel en meer principiël in moeten
voorkomen.

„Richtingen zijn er niet tersluks en feitelijk tegen
den wensch der overheid. Richtingen zijn er reël
en ter verrijking van het volksleven. Doede eenvou
digheid is de heiligheid wellicht van St. Bureaucratius,
veelvorming en veelkleuring is de werkelijkheid gelijk
God ons die geeft. Dat de overheid dit wete en de wet
gever er mee rekene. Bovendien, reële decentralisatie
is onmogelijk, indien de wetgever voor 't bestaan van
richtingen de oogen min of meer wenscht te sluiten.
Het decentralisatie-beginsel eischt consequent dat de
wetgever officieel en principiël in dezen positie kiest.
Moet het meer dan tot dusver op de ouders aan. Na
tuurlijk, dan moet ook meer dan tot dusver met de
reël onder deze ouders voorkomende richtingen wor
den gerekend. Decentralisatie beteekent: wettelijke er
kenning van 't bestaan van richtingen.

„Ook gelde nog dat 't, voorzover wij kunnen zien,
absoluut onmogelijk is, een gezonde oplossing
te vinden voor het vraagstuk „splittingszucht en staats
financien", indien niet de wetgever meer en anders
dan tot dusver stelling kiest ten opzichte van de
werkelijk onder de ouders voorkomende richtingen. De
ontwikkeling van 't „bizar" onderwijs heeft — voor
al na de financiële zijdestelling — dit vraagstuk acuut
gemaakt. 't Moet opgelost.

„En dan diene, dat er slechts twee oplossingen
mogelijk zijn. De ééne is: het wegnemen der vrijheid
met als gevolg een persing in de richting van de
ten slotte eenvormige staatsschool. Deze oplossing is de
ongewenschte. Tegen deze oplossing zal de anti-revo
lutionaire partij in yperzet blijven zoolang ze er is en des
noeds een 80-jarigen oorlog om de vrijheid der school
opnieuw er voor ingaan. Niettemin is de L. O.-wetgeving
gelijk we die thans hebben, juist op deze oplossing
ingesteld.

De andere oplossing is: goed decentralistisch reël
positie kiezen als wetgever temidden van de rich
tingen, die reël onder de ouders zich openbaren.

„De wetgever kan dat doen en — we hebben er de
gronden voor aangevoerd — de wetgever moet dat onzes
inziens spoedig doen. Alleen deze oplossing is
naar onze overtuiging goed.

„We lieten de negentiende-eeuwsche, thans niet meer
passende onderscheiding tusschen „openbaar" en „bij
zonder" vallen teneinde er de nieuwe onderscheiding,
„vrije scholen" en „overheidscholen" voor in de plaats
te stellen. Merken we nu — gegeven het feit, dat de
overheid zich door middel der wetgeving met de school
opvoeding der kinderen bemoeien moet — nader op,

1) Bijvoorbeeld tegenover hen, die „neutraliteit" of „bij
zonderheid" in anti-nationaalen zin verstaan.

welke groepeeringsen zich bij de „vrije” scholen onder de ouders onmiskenbaar duidelijk voordoen, dan is 't niet moeilijk een drietal te onderscheiden. Historisch vormen zich als hoofdgroepen: de Roomsche-Katholieke „groepeeringsen”, de Protestantisch-Christelijke „groepeeringsen” en de „neutrale” „groepeeringsen”, die voor zich den naam „neutraal” passend acht. Na deze onderscheiding zijn er „Roomsche-Katholieke scholen”, „Scholen met den Bijbel” en „neutrale scholen”. Met deze onderscheiding kan de wetgever in 't algemeen volstaan. Zeker, wij weten ook wel, dat er meer onderscheidingen gemaakt kunnen worden. Indien dat moest, kan dat. Doch het moet niet. De wetgever heeft, waar 't over de staatskas gaat, zich af te vragen tot welk algemeen erkend minimum van erkenning hij heeft over te gaan. Verder gaat hij niet. En wij meenen te mogen zeggen, dat indien en zolang het gaat over de vraag welke hoofdrichtingen op 'tallerminst over 't gehele land moeten worden erkend, in dat drietal het Nederlandsch minimum is gesteld.

Welnu, de wet, gelijk wij ons die denken, noemt hij het chapter „vrije” scholen deze drie richtingen en verklaart dat de gunstige financiële bepalingen gelijk de wet van 1920 die voor schoolstichting, enz. ten laste der staatskas thans bevat, in plaatsen beneden zekere grootte — zegt bijvoorbeeld beneden de 10.000 inwoners — uitsluitend zullen gelden voor een school van elk dezer drie hoofdrichtingen.

„Op deze wijze ontstaat een scherpe grens, een grens, die om velerlei redenen van algemeen belang, van financieel belang en van paedagogisch belang scherp gesteld moet worden.

Voor plaatsen boven die nader te bepalen grootte, plaatsen waar (gemakkelijk) meer dan drie scholen kunnen zijn, plaatsen bijvoorbeeld boven de 10.000 inwoners, ziet de staatskas zich voor een breedere aansprakelijkheid gesteld dan boven geformuleerd. Het decreet, dat de staatskas bestelt niet meer dan drie scholen honoreren wil, kan in plaatsen boven bijvoorbeeld 10.000 inwoners, niet gehandhaafd worden. 't Is mogelijk — 't is ook eenigermate te verwachten — 't kan zelfs somwijlen wenschelijk zijn, dat in zoodanige plaatsen 't minimum van 't algemeen landelijk onder de ouders erkend drietal hoofdrichtingen overschreden wordt. 't Is echter niet noodig, dat de wetgever zich daarmee bemoeit. 't Ware zelfs totaal verkeerd. De wetgever blijve bij zijn minimum.

In plaatsen van bijvoorbeeld meer dan 10.000 inwoners, ga het zoo, dat de staatskas zich daar voor meer dan drie scholen aansprakelijk wil stellen, indien ten minste voor 100 (of desnoods 200) kinderen zulks gewenscht wordt. Men zou daar zelfs eenige klassificatie in kunnen brengen en bijvoorbeeld voor de grootste plaatsen een minimum van 200 eischen kunnen voor elke nieuwe school. Strengheid is hier goed: temeer, omdat aan den bloei van 't onderwijs meer geld ten koste gelegd kan worden, indien 't gelukt beduidend wat geld uit te sparen op niet bestel noodzakelijke schoolstichtingen.

„En de rem komt eraan op deze wijze. Men ga 't slechts na en denke 't slechts door.

„Op deze wijze kan ontzaggelijk veel bespaard worden. En dat komt aan allen en aan alles ten goede.

„Wordt nu op deze wijze ook de vrijheid tot een minimum beperkt?

„Dit is onze bedoeling niet en mag onze bedoeling niet zijn. Wij hadden 't alleen over de Staatskas. Deze beperkte zich tot het voorgestelde minimum. De vrijheid echter mag hieraan niet worden vastgelegd. Wil men splitsen boven wat de wet vergoedt, men wet het zelf, doch betale het ook zelf. Alleen zou de wet desgewenscht hierin nog deze verzachting kunnen dragen, dat in plaatsen, waar het tot splitsing en schoolstichtingen komt, welke de staatskas ingevolge de wet niet ten volle honoreren kan, de staatskas wel aan haar eindbedrag geen cent toevoege boven 't wettelijk gesteld bedrag, doch pondsgewijze dit verdeelt onder de op deze wijze ontstaande scholen. De staatskas heeft dan geen schade van de vrijheid. De schade valt gelijkmatig op hen, die splitsen boven wat de staatskas honoreert en dringt daardoor allen gelijkmatig om te zorgen bij elkander te kunnen blijven. Dit voorkomt zowel lichtvaardige onderdrukking door een meerderheid als lichtvaardige uittreding door een minderheid.

„Verder is 't wellicht wenschelijk, hier op enkele details in te gaan. We achten ons hietoe in deze brochure niet verplicht, dewijl we deze brochure niet als een voorontwerp in optima forma voor een nieuwe wet op het L. O. presenteren. Doch op dit punt lokt de detailvraag vanwege eenige ernstige bij 't voorgestelde schema te overwinnen moeilijkheden.

„In de eerste plaats is daar het feit, dat enkele gemeenten, zowel van beneden als van boven de 10.000 inwoners, uit een aantal grotere of kleinere dorpen zijn samengesteld. Zoo tellt bijvoorbeeld de burgerlijke gemeente Ridderkerk met meer dan 10.000 inwoners vijf „plaatsen”, namelijk Boles, Slikerveer, Ridderkerk-dorp, Rijnsoord, en Oostendam, welke ook onderling weer zeer in ziektental uiteenloopen.

„Ware ondoenlijk deze gemeente naar den maatstaf der wet als één gemeente (met meer dan 10.000 inwoners) te behandelen. En zulke „gemeenten” zijn er vele, met name in Friesland. 't Is ook ondoenlijk, Hoek van Holland dat tot de gemeente Rotterdam behoort, naar den maatstaf te behandelen, die voor Rotterdam geldt. En zulke „voorsteden” zijn er meer. De wet dient in dergelijke gevallen te voorzien. En ze kan dit doen, door bijvoorbeeld onder het begrip „gemeente” 't begrip „plaats” te subsumeeren, gelijk thans in onze wetgeving reeds in verscheidene opzichten gebeurt. In de wet kan komen te staan dat in gemeenten, welke uit meerdere plaatsen zijn samengesteld, op elk dier „plaatsen” afzonderlijk toepasselijk kan worden verklaard, wat in de wet over gemeenten staat.

„Een tweede moeilijkheid is de kwestie met die „buurtschooltjes” op het platteland hier en daar voorkomende. Deze moeilijkheid is ernstiger dan de vorige. Liggen buurtschappen op meer dan 4 K.M. afstand van de kom eener gemeente, dan zijn in zulke buurtschappen

afzonderlijke scholen wenschelijk, somwijlen bestel noodzakelijk. Verder is het ijdelheid voor zulke buurtschappen te spreken van de gunstige bepalingen der wet voor de stichting van vrije scholen. 't Aantal buurtschapskinderen is in den regel zoo gering, dat daar redelijkerwijs niet meer dan één kleine school zal kunnen zijn. Wat moet die school nu zijn, een vrije school of een overheidsschool? Historisch is deze vraag spoedig beantwoord. Het buurtschapsschooltje is een overheidsschool. En 't gevolg daarvan is in den regel, dat de buurtschap van 't kerkleven dermate vervreemd is, dat 't verschil tusschen het dorp en de buurtschap op 't eerste gezicht in 't oog valt. 't Monopolie der overheidsschool kan en mag in dezen door ons niet worden aanvaard. Wat dan?

„Wij zien tweeërlei uitweg uit de moeilijkheid. Eerstens aanvaarde men (voor zeer kleine dorpen en buurtschappen) het beginsel der relatieve neutraliteit, zoo namelijk, dat daar het onderwijs gegeven worde in overeenstemming met den wensch der ouders en slechts in zoover „neutraal” dat de overtuigingen der daar wonende ouders ontzien worden. En tweedens bevordere men bepaaldelijk in zulke buurtschappen dat de thans er zijnde overheidsschool onder de verplichting van relatieve neutraliteit overga in de handen van een schoolbestuur. Op dit laatste komen we beneden nog terug.

„Een derde detailvraag rijst in verband met de schoolstichting in zich sterk uitbreidende nieuwe wijken onzer groote steden. Op 't moment heeft de overheidsschool daar een niet aangename en niet fairen voorsprong. De overheidsschool komt er, zodra de wijk er komt. De overheid zet haar neer bij voorbaat. De overheid mag dit doen. 't Bestuur eener vrije school echter kan pas beginnen als de wijk er is. En dan moet de „long way to Tipperary” nog afgewandeld, alvorens de eerste steen gelegd kan worden. 't Is daarmee mijl op zeven. De overheidsschool viert haar eerste lustrum als de vrije school haar stuk grond ergens heeft weten vast te krijgen.

„Dit alles nu moet niet zoo blijven. Op 'tallerminst behoort de vrije school gelijke kans te hebben met de overheidsschool. Ook voor zich snel uitbreidende nieuwe wijken van steden is een afzonderlijke bepaling noodig, welke het mogelijk maakt, dat besturen uit de stad in de buitenwijken beginnen kunnen, vóór dat de leerlingen er zijn. Onder enkele waarborgbepalingen tegen lichtvaardigheid is aan de bonafide besturen van reeds in een zoodanige stad bestaande scholen, zeer gemakkelijk een dergelijk zeer gewenscht recht toe te staan. En de eerlijkheid zal er door worden gediend.

„Tenslotte moge als vierde en laatste detailvraag te berde worden gebracht, hoe 't moet, indien een plaats van bijvoorbeeld minder dan 10.000 inwoners geheel Roomsche is, of geheel Protestantisch-Christelijk of geheel „Neutraal”? Zal dan toch slechts één school ten laste der staatskas kunnen worden gebracht? De moeilijkheid, die hierin schuilt, is zeer gemakkelijk te genezen door een bepaling in de wet, dat scholen met ten minste 600 leerlingen ten laste der staatskas gesplitst mogen worden.

„Vanzelf, er zijn meer detailvragen mogelijk. Doch we meenen met de beantwoording der bovenstaande voldoende ons bedoelen te hebben toegelicht en verdedigd.”

Tot zoover Dr Smit.

J. WATERINK.

LITERATUUR EN KUNST.

„Zondag” door Esther Stahlberg.

In de weken, waarin deze rubriek van ons blad niet tot de regelmatig weergekeerde behoorde, is het aantal nieuwe boeken, waarvoor onze aandacht werd gevraagd, aanzienlijk vermeerderd. Het is dus allereerst noodig, nu we weer tot het gewone formaat weergekeeren, die boeken te bespreken.

En dan noemen we voorop een reeds eenigen tijd geleden verschenen „Finsche vertelling”: „Zondag” door Esther Stahlberg, een boek, dat in meer dan een opzicht merkwaardig genoeg is, om het te bezien.

Het is opmerkelijk, hoezeer tegenwoordig de romans uit de noordelijke landen van Europa de belangstelling onzer nederlandsche uitgeverij hebben. Verschillende Deensche, Zweedsche en Noorsche Auteurs zijn hier te lande reeds goede bekenden geworden, door de vertaling van schier geheel hun literairen arbeid, of door regelmatige overzetting van elk nieuw boek, dat ze publiceeren. We behoeven slechts namen te noemen als die van Jörgen Falk Rønne, Knut Hamsun, Ingeborg Vollquartz, om dit te bevestigen. En, door de over 't algemeen goede literaire kwaliteiten van deze „skandinavische” romans en de daaraan geëvenredigde overzetting, vormen die vertalingen een zekere zelfstandige groep in onze literatuur, die, vooral ook om haar karakter, niet zonder betekenis is.

Met dit nieuwe boek nu, uit het Finsch, introduceert W. Versluys' Uitgevers Mij een andere vertegenwoordigster van deze Skandinavische auteurs, Esther Stahlberg, voorzover ik weet, hier te lande niet eerder bekend. En ze doet dat met een roman (bescheiden „vertelling” genoemd) die geheel aansluit bij wat de overheerschende richting is in onze eigen nieuwste romankunst.

Het meest moderne typeroman immers is de „jeugdroman”, de veelal vezelfijne ontleding van de gedachtenwereld der opgroeiende jeugd. Niet zoozeer de feitelijke verhoudingen zijn daarbij hoofdzaak, als wel de verklaring daarvan uit de omstandigheden, de beschouwing dus van doen en denken der jongeren (soms kleine kinderen nog) tegen den achtergrond van hun opvoeding en omgeving. De jonge mensch, in zijn karakteropenba-

ring product van velerlei factoren, dat is de hoofdfiguur der nieuwste romankunst. Daarom ook is de betrekking tusschen ouders en kinderen, vooral die tusschen moeder en kind, zulk een overheerschend element. Want het is boven alles de sfeer, waarin iemand is opgevoed en met name de leiding, die in zijn kinderdagen van de moeder is uitgegaan, die op de ontwikkeling van het karakter invloed heeft geëffend. En dan is het de bedoeling van vele dezer romans door de teekening van die atmosfeer de lijnen aan te geven van het zielebeeld der hoofdfiguren, de verklaring te vinden dus van hun denkbeelden en daden. Men denke b.v. aan „De Jeugd van Francesco Campana” van Scharlén Antik als aan een der beste en meest sprekende voorbeelden. En daarnaast staan vele andere, als „Eva's Jeugd” van Nico van Suchtelen, het zeer recente „Merijntje Gijzen's Jeugd” van A. M. de Jong, „Lieveke” van Eline Mare e.d.

Door de steeds dreigende infectie met de nog altijd heerschende psycho-pathologie, kan hierin een zeer gevaarlijke tendenz komen, de afschuiving n.l. van de schuld van allerlei afwijkingen en indolenties bij den jongere op de ouders, die in hun opvoeding tactloos, of erger nog, liefdeloos en zelfzuchtig zijn geweest. Voorbeelden daarvan zijn boeken als: „Naar de diepte” van Van Hulzen en „Jonas Trutman” van Ernst Zahn, waarin alle verantwoordelijkheid voor het verkeerde der kinderen voor rekening van de ouders komt en de kinderen dus slachtoffers zijn in plaats van schuldigen, een strekking, waarvan het gevaarlijke wel niet behoeft te worden aangetoond.

De bedoeling kan echter ook precies andersom gericht zijn: op een aanwijzen van de beteekenis, die een juiste opvatting van de taak der opvoeding hebben kan voor het kind, van de waarde, die vooral ook het rechte besef van moederplicht heeft. Romans van deze strekking zijn er onder de nieuwere gelukkig ook, niet slechts in de christelijke kunst, waar we haar 't eerst en natuurlijk verwachten, maar ook onder de andere verhalen, bij Auteurs als Boudier-Bakker, Von Goch-Kaulbach, Cora Westland, e.d. Zelfs is, mogelijk wel als een soort reactie, deze richting in den laatsten tijd vrij sterk.

Welnu, tot deze laatste groep behoort het boek, dat thans aan de orde is, de vertaling van Ester Stahlberg's roman en vooral ook daarom is het een goede introductie van de Schrijfster hier te lande.

Deze algemeene inleiding was niet slechts noodig om de roman in z'n juiste belichting te bezien, maar is tegelijk deel van de bespreking zelf. Want ze bevat de kern daarvan.

Het verhaal is enkelvoudig. Een jonge vrouw, zelf kinderloos, neemt een pas-geboren jongen tot zich en voedt hem op, samen met haar man. Met al de liefde, die intuïtief is voor de vrouw, leidt ze het kind, voorzichtig, maar eerlijk. Ze praat steeds weer met hem over al de vragen, die zich aan hem opdoen en tracht haar antwoorden werkelijke antwoorden te doen zijn, zoo, dat niet een vage onbevredigdheid anderen de gelegenheid geeft het ontwikkelingsproces der kinderziel te storen. Daardoor wint ze de warme genegenheid van het kind, dat in moeder het alle-moelijkheden-oplossend vermogen weet, maar ook het volle vertrouwen, omdat geen noodzakelijk geworden uitvluchten tusschen haar en het kind staan.

Buitengewoon mooi komt de kracht van zoodanige opvoeding uit, juist als het laatste punt in de verhouding van deze moeder tot „haar” jongen, geheel onverwacht, aan de orde komt, het feit, dat zij eigenlijk zijn moeder niet is. Met groote wijsheid weet zij dan het gesprek zulk een vorm te geven, dat de noodzakelijke schok onmiddellijk gebroken wordt en niets van het bestaande in de ziel van het kind wordt beschadigd.

De vrucht van zoodanige atmosfeer van liefde en toewijding wordt bij het opgroeien van den jongen openbaar. Hij is aanhankelijk, gehoorzaam, lijdzaam, maar toch ook een pittige en natuurlijke jongen, die z'n belangstellingen en liefhebberijen, ook z'n gebroken en zwakheden heeft, een echte zoon, die het leven der ouders vervult en in de koestering van hun liefde zelf ook weer warmte geeft.

Al de gebeurlijkheden van het jonge leven worden onder deze belichting geteekend: het kinderspel en het eerste leeren, straks de verdere ontwikkeling in de voorbereiding voor het maatschappelijk leven, met het van huis en in den vreemde moeten, de ontwaking ook der jonge liefde en van het zelfstandig bewustzijn — 't komt alles in doorlopende teekening aan de orde. En in de openbaring van het karakter, die telkens weer daaruit spreekt, blijkt de vrucht van de goede en zorgvolle leiding, die van het ouderlijk huis steeds is uitgegaan en blijft uitgaan.

Te meer uitroerend is dan ook het slot — als een kortstondige, felle ziekte Jörgen in zijn bloei-jaren wegrukt en alle glorie en hoop der ouders door den doodseis wordt neergeveld. Met de ontleding van wat dan omgaat in het ouderhart, eindigt het verhaal.

Uit deze korte samenvatting van den inhoud moge de beteekenis van het boek onzer lezers

duidelijk zijn de kracht en waarin die

De vorm
Het geheel
voeding van
Jörgen op
den geest zi
heele voorb
itel). Door
in het boek
moed overk
ding steeds
de verhoudi
idealiseerd
van intonee
bijzondere,
inleven me
schaffen. Ge
niet, maar
verhaal ligt
van grooten
't Minst e
Zeker, ook
eens de pa
het stervend
het vaag-occ
gaat toch v
religie, en b
citeit achter

Onze ruï
te bewezen
om het juis
meer nog c
paalddijk a
mdruk maal

Maar als
verhaal zet
het mooie
kracht ervar
Want mo
beteekenis f
in 't teere

Hermann Lön

In de Lön
den (uitg.
weer een r
roepen”.

Op de eig
schrijvingen
al en wat v
ook nu we
sche karakt
z'n teekenin
en in de b
de velden”

zonderen zin
kennen van
en kraanvog
gers, van h
wijze, die e
de jagerserv
beschrijvinge
dat men lee
van Sj. Kup
uitgegeven l
z'n gunstige

(waarbij we
ten uitzonde
voor onze j
kunnen ze

't Mag zel
aangekeken
het gehalte
minder wor
concentratie op

ZE

Het opium
weging grupp
China; zal
ven en uite
dit nog niet
positie der sc
nog vermeer

Deze scho
de antichrist
beweging zo
vraagt daard
Kleine oor
In den zor
College een
met eenige g
telijke vereen
tijd een gro

Naanst deze
mannen op.
zen, die ook
len openbaa
geworden: es

Deze laats
zinde mensc
Allereerst,